

Bojan Velikonja COORDINATOR
DNEVNA

STIGMATIZIRANA TESTIRANJA

Odziv na HIV daljša seznam testiranj brez napotnic

Projekt Odziv na HIV nadgrajuje sistem in mrežo stigmatiziranih testiranj v skupnosti, ki je plod sodelovanja med nevladnimi organizacijami in zdravstvenimi ustanovami. Z njim širijo mrežo testiranj brez napotnic na paket spolno prenosljivih okužb.

✂ **Anita Vošnjak**

Menimo, da je v Sloveniji od 150 do 200 ljudi, katerih statusa HIV ne poznamo. Ta dinamična skupina, ki je gonilna sila epidemije, je vsekakor prevelika.

Prof. dr. Janez Tomažič

Klinika za infekcijske bolezni in vročinska stanja UKC Ljubljana

»Šibek člen našega zdravstva na področju spolno prenosljivih okužb je kljub izvrstnim laboratorijem s sodobno diagnostiko in medicinsko terapijo stik s skupnostjo, stik z ljudmi, ki za testiranje potrebujejo napotnico osebnega zdravnika. To je večkrat dokazana ovira, ki se ji, če stanje ni akutno, veliko ljudi izogne in raje potrpi. Če pa si zlomijo roko, jih v sistemu takoj oskrbijo brez napotnice,« opozarja **Miha Lobnik** iz DIC Legebitra, kjer bodo v sodelovanju s partnerji skozi projekt Odziv na HIV – partnerstvo za razvoj preventive in testiranja na HIV v skupnosti med moškimi, ki imajo spolne odnose z moškimi, kot nekakšen most med nevladnimi organizacijami in zdravstvenimi ustanovami dobro leto usklajevali aktivnosti za zmanjšanje ali preprečitev prenosa virusa HIV. Hkrati bodo razširili mrežo testiranj in svetovanj zunaj zdravstvenih ustanov in v mrežo vključili tudi testiranje na druge spolno prenosljive okužbe.

Testiranje v skupnosti

Zaradi stigme, ki spremlja spolno prenosljive okužbe, v številnih razvitih državah ljudem omogočajo lažji dostop do testiranja in zdravljenja, razlaga Lobnik in dodaja, da so s pilotnim projektom testiranj v skupnosti že dokazali, da so tudi pri nas stigma, nepoznavanje in strah pred možnostjo, da smo okuženi, veliki zaviralci testiranj na napotnico. V sklopu projekta testiranj v skupnosti brez napotnice so namreč odkrili več kot 20 okužb s sifilisom, ki se jih ljudje niso zaveda-

li. Sicer pa so lani zunaj bolnišničnih zidov izvedli 500 testiranj in odkrili tudi šest okužb z virusom HIV, še pove Lobnik in doda, da je nov projekt Odziv na HIV, ki ga podpira norveški finančni mehanizem in ki že poteka, doslej največji slovenski preventivni projekt na področju nekonvencionalnega odkrivanja in preprečevanja stigmatiziranih okužb, ki se v družbi, kjer je zanje potrebna napotnica, zagotovo lažje širijo.

»Velika vrednost preventivnega projekta Odziv na HIV je nadgradnja sistema povezave nevladnega in strokovnega delovanja, ki bi lahko pripeljala do nove strategije ter urejenega in finančno ovrednotenega pristopa do enostavnejšega dostopa do testiranj. V paketu testiranj pa ne bo le HIV, marveč tudi povzročitelji drugih spolno prenosljivih okužb, katerih širitev se prav tako preprečuje z odkrivanjem in zdravljenjem prenašalcev ter se jih za zdaj ne odkriva z enostavnimi (in poceni) presejalnimi programi,« poudarja prof. dr. **Miroslav Petrovec**, predstojnik Inštituta za mikrobiologijo in imunologijo Medicinske fakultete v Ljubljani, kjer z nevladnimi organizacijami na področju pilotnega projekta testiranja v skupnosti učinkovito sodelujejo že dobra tri leta. »Takšno sodelovanje med nevladnimi organizacijami, ki imajo zelo dober dostop in pristop do populacije, ki jo to zadeva, in na drugi strani z mikrobiologi, ki lahko in moramo zagotoviti cenovno dostopno in strokovno testiranje, je najučinkovitejše,« je poudaril.

Napotnice sistemska napaka

Prof. dr. **Janez Tomažič** s Klinike za infekcijske bolezni in vročinska stanja UKC Ljubljana pomen tovrstnega sodelovanja podkrepi z dejstvom, da je več kot četrtina bolnikov s HIV okužena tudi s sifilisom in čedalje več tudi z gonorejo, ki žal postaja vse bolj odporna proti protimikrobnim zdravilom. Zato meni, da so nevladne organizacije, ki so testiranje na HIV pripeljale zunaj zdravstvenih ustanov in tudi zunaj Ljubljane, naredile ogromen korak. Meni pa tudi, da so napotnice za testiranja sistemska napaka našega zdravstvenega sistema. »Potrebne bi bile spremembe, ki bi omogočale bolnikom neposredni dostop do ambulant za spolno pre-

nosljive okužbe in bi to dejavnost močno okrepile.« Zato je, kot pravi, najpomembnejši skupni cilj projekta odkrivanje čim več ljudi s HIV in intenzivno delo pri preventivi, da ne bo novih prenosov virusa. »Menimo, da je v Sloveniji od 20 do 30 odstotkov oziroma od 150 do 200 ljudi, katerih statusa HIV ne poznamo. Eni se testirajo in jih razkrijemo, nekatere pa k nam pripelje kar bolezen. Vsekakor pa je ta dinamična skupina, ki je gonilna sila epidemije, prevelika. Ključno je, da čim bolj skrajšamo interval od okužbe do njene odkritja, kar je zelo pomembno tudi za okuženega, saj mu poveča kakovost življenja

Pomembno je, da ljudi ozavestimo, da danes tudi ljudje s HIV dobro živijo, delajo, so del naše skupnosti in da to ni več smrtonosna obsodba.

Miha Lobnik, DIC Legebitra

in podaljša pričakovano življenjsko dobo. Zelo pomemben pa je tudi epidemiološki vidik, saj ljudje, ki vedo za svojo okužbo in se zdravijo, prenašajo okužbo na druge v veliko manjši meri (zdravljenje je namreč odlična preventiva),« opozarja prof. Tomažič. Ocenjuje, da smo pri nas na področju zdravljenja in zadržanja teh bolnikov v zdravstvu na visoki evropski ravni, na področju odkrivanja okužb pa se temu še približujemo – tudi s pomočjo nevladnih organizacij.

»Do prenosa okužbe med moškimi, ki imajo odnose z moškimi, prihaja predvsem zaradi nepoznavanja statusa HIV spolnega partnerja in zaradi nezaščitenih receptivnih analnih odnosov; oboje pa je odraz tako imenovanega treatment optimizma (učinkovito zdravljenje), ki zmanjšuje zaskrbljenost glede morebitne okužbe in sodobnega načina življenja z novimi spolnimi praksami, zavračanjem kondoma in rekreacijskimi drogami,« opozarja prof. Tomažič. Meni pa tudi, da bodo igrale na področju preventive čedalje pomembnejšo vlogo preventivne tabletko, tako imenovana zaščita pred izpostavitvijo, ki lahko dodatno preprečujejo okužbo. Tabletko se

dokaj učinkovite. V Evropi ta način preventive še ni zaživel, dobro kontrolirane raziskave pa kažejo v to smer, napoveduje Tomažič in dodaja, da je čas pokazal, da klasična preventiva s kondomi, manjšo promiskuiteto, poznavanjem partnerja itd. enostavno ne sledi realnemu vsakdanjiku. Zato poziva vse, ki mislijo, da bi bili lahko okuženi s HIV, naj se gredo čim prej testirat (možnosti je veliko: nevladne organizacije, Infekcijska klinika, družinski zdravniki itd.) in naj ne iščejo izgovorov, ki jih je mogoče takoj najti, bolezen in širjenje okužbe pa gresta medtem svojo pot.

»Namen projekta Odziv na HIV je vzpostavitev in izvajanje novih celovitih programov promocije varne spolnosti in testiranja na HIV v skupnosti zunaj zdravstvenih institucij in hkrati tudi večja usposobljenost strokovnjakov za delo z ranljivimi skupinami. S tem želimo zmanjšati ali preprečiti prenos virusa HIV in lajšati psihosocialne stiske ljudi, ki živijo s HIV. To je namreč vseživljenjska diagnoza, ki s sabo še vedno nosi veliko stigme in diskriminacije – še iz časov, ko je bila to smrtonosna obsodba. Zato je pomembno, da ljudi ozavestimo, da danes tudi ljudje s HIV dobro živijo, delajo in so del naše skupnosti,« razlaga Lobnik in doda, da bodo lahko s finančno podporo tudi nevladni partnerji zajeli v testiranja na primeren način večji delež, zlasti rizične populacije. Ob testiranju pa ji bodo lahko poleg vrstniške podpore vedno na voljo tudi strokovnjaki, ki bodo imeli odgovore na vsa vprašanja, ki bi se jim porajala tudi ob morebitno pozitivnem izvidu testiranja. x

Odziv na HIV

Dodana vrednost projekta je – poleg primernih pogojev za opravljanje veznega člana med skupnostjo in zdravstvenim sistemom – tudi strokovna raven širših informacij na spletu. Do kakovostnih informacij bodo lahko vsi dostopali kar prek spletne klepetalnice, kar bo še zlasti dobrodošlo za okužene v prvem letu po okužbi, ko terja njihovo življenje veliko prilagoditev in psihične podpore.